

Õiguskantsler

Priit Pikamäe
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 25.03.2014 nr 4-3-58-14

Meie 21.04.2014 nr 9-2/140506/1401777

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
Riigilõivuseaduse § 57 lg 7 (riigilõivu suuruse sõltuvus kohtusse pöördumise viisist)**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-10-14 (tsiviilasi nr 2-14-6337) arvamust, kas Eesti Vabariigi põhiseadusega (PS või Põhiseadus) on kooskõlas alates 01.07.2012 kehtiv riigilõivuseaduse § 57 lg 7.

Tutvusin Tartu Maakohtu 21.03.2014 ja 14.04.2014 määrustega tsiviilasjas nr 2-14-6337 ning leian, et Põhiseaduse § 14 õigusega menetlusele ja korraldusele, § 15 lõike 1 kohtusse pöördumise õigusega, § 12 lõike 1 võrdse kohtlemise põhimõttega ning § 11 proportsionaalsuse põhimõttega ei ole kooskõlas riigilõivuseaduse § 57 lg 7 osas, mis näeb ette erineva suurusega riigilõivu määrad avalduse esitamiseks hagita perekonnaasjas nõusoleku saamiseks eestkostetava nimel tehingu tegemiseks;¹ seda sõltuvalt kohtusse pöördumise viisist (muul viisil või avaliku e-toimiku (www.e-toimik.ee) vahendusel – vastavalt 5 ja 10 eurot.

Leian, et Tartu Maakohtu 21.03.2014 määrukses sisalduv kohtu poolt Põhiseaduse § 15 lg 2 alusel esitatud taotluse alusel algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve on lubatav.

Taotluse objektiks olevate riigilõivude erinevate summade osas jään praegusel ajahetkel oma 14.06.2013 arvamus 9-2/130725/1302712 ning 12.01.2014 arvamus 9-2/140185/1400688 ja 9-2/140177/1400686 esitatud seisukohtade ja põhjenduste juurde.

Märgin konkreetse kohtuasja kontekstis siiski täiendavalt, et praegusel juhul ei ole tegemist mitte niivõrd riivega PS § 15 lõikes 1 sisalduvale kohtusse pöördumise õigusele, vaid kohtu poolt teostatava loamenetluse (nõusolek tsiviilkäibes osalemisel tehingu tegemiseks) läbi riivatavale PS §-s 14 sisalduvale õigusele menetlusele ja korraldusele (lisaks ka PS § 27 perekonnapõhiõigusele ja PS § 32 omandiõigusele). Nn loamenetluse puhul võib teatud tingimustel pidada õigustatuks lähtuda ka riigilõivu üldisest olemusest, milleks on ennekõike toiminguga seotud kulude hüvitamine. Arvestades Riigikohtu 07.02.2014 otsuses [3-4-1-38-13](#) väljendatud seisukohta, mille kohaselt on PS §-s 14 ja § 15 lõikest 1 tulenev üldine menetluslik

¹ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 550. Hagita perekonnaasjad

(1) Hagita menetluses lahendatakse järgmised perekonnaasjad: [---]

6) nõusoleku andmine lapse või eestkostetava nimel tehingu tegemiseks; [---]

põhiõigus tagatud ilma seadusereservatsioonita (p 29); ei muuda eelmistes lausetes toodu siiski minu seisukoha lõppjäreldest.

Teiseks soovin märkida, et konkreetsel juhul ei ole riigilõivude soodus- ja täismäära erinevus märkimisväärne (5 eurot), mistõttu võib abstraktse analüüsi tulemusena või elektroonilise e-toimiku edasiarendamisel jõuda ka järelduseni, et selline seadusandja meede (läbi rahalise motivaatori soodustada isikuid otsustama kohtusse pöördumisel elektroonilise e-toimiku kasuks) on põhiseaduspärane. Riigikohtu 10.12.2013 otsuse [3-4-1-20-13](#) punktides 62 – 73 esitatud kaalutlusi arvestades asun siiski seisukohale, et praegusel ajal riigilõivude erinev määr menetlusökoonoomia saavutamist ei soodusta.

Tartu Maakohus määras 21.03.2014 tasuda tulevaks riigilõivu suuruseks 5 eurot. Kolmandaks soovingi tuua esile, et minu hinnangul ei ole ka riigilõivu täismäär 10 eurot eraldiseisvana ülemäära kõrge piirang (vahend menetlusökoonoomia saavutamiseks, sh kergekäeliste eestkostetava varaga seotud tehingute tegemise heidutamiseks) kohtult loa saamiseks oma õiguste kasutamiseks (sh perekondlike kohustuste täitmiseks, perekonnaseaduse [§ 188](#)).²

Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

² Märgin lisaks, et kuigi Tartu Maakohus määras 14.03.2014 kindlaks, et menetluskulud jäävad mitte eestkostetava, vaid eestkostja kanda, on võimalik ka vastupidine lahendus. Kohtulik kontroll eestkostetava vara käsutamiseks on eestkostetava huvides ja sellisel juhul võib menetluskulu käsitleda ka kui kohtuliku kontrolli eestkostetava kulu. Samas pean ma võimalikuks lahendust, kus ka eelmises lauses esitatud seisukoha juures nõutakse riigilõivu tasumist ikkagi eestkostjalt, sellisel juhul oleks lõivul heidutav roll.